

EUROOPA KOHTU OTSUS

2. veebruar 1988*

[...]

Mittediskrimineerimine – Juurdepääs muule kui ülikooliharidusele – Alusetult makstud summade tagasimaksmine

Kohtuasjas 309/85,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Tribunal de première instance de Liège'i (esimese astme kohus) presidendi esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleliolevas vahemenetluses järgmiste poolte vahel:

Bruno Barra, üliõpilane, elukoht Bonnétable (Prantsusmaa) ja 16 muud üliõpilast,

ja

1) Belgia riik,

2) Liège'i linn,

eelotsust EMÜ asutamislepingu artikli 7 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president Lord Mackenzie Stuart, kodade esimehed G. Bosco, O. Due, J. C. Moitinho de Almeida ja G. C. Rodriguez Iglesias, kohtunikud T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joilet, T. F. O'Higgins ja F. A. Schockweiler,

kohtujurist: Sir Gordon Slynn,

kohtusekretär: ametnik D. Louterman,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

hageja, esindaja: advokaat L. Misson, Liège,

Belgia Kuningriik, esindaja: advokaat P. Deltenre, Brüssel,

Ühendkuningriik, esindajad: B. McHenry ja *barrister* M. Mummery,

---

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

komisjon, esindaja: J. Griesmar,

võttes arvesse kohtuistungit ettekannet ja seejärel 18. veebruaril 1987. aastal toimunud kohtuistungit,

olles kuulnud 17. septembri 1987. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. Tribunal de première instance de Liège'i president esitas Euroopa Kohtule oma 9. oktoobri 1985. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. oktoobril 1985, EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel kaks eelotsuse küsimust teatud ühenduse õiguse põhimõtete tõlgendamise kohta selleks, et hinnata sellise õigusakti kooskõla kõnealuste põhimõtetega, mis piirab õigust saada tagasi õppemaksusid, mis on eelotsuses tunnistatud EMÜ asutamislepingu artikliga 7 vastuolus olevaks.

2. Need küsimused tekkisid vahemenetluses, mille hr Barra ja 16 muud põhikohtuasja hagejat (edaspidi „hagejad”) algatasid Belgia riigi kui põhikohtuasja kostja vastu, kes keeldus neile hüvitamast nende poolt enne 13. veebruari 1985, mil Euroopa Kohus tegi otsuse kohtuasjas 293/83: *Gravier versus Liège*'i linn (EKL 1985, lk 606), liigselt makstud õppemakse (edaspidi „minerval”). Menetluse käigus kutsusid hagejad Liège'i linna kohtuprotsessile kolmanda isikuna.

3. Euroopa Kohtule esitatud dokumentidest ilmneb, et hagejad on kõik Prantsuse kodanikud, kes omandasid Liège'i linna korraldatud tehnilise ja kutsekeskhariduse Institut communal d'enseignement technique de la fine mécanique, de l'armurerie et de l'horlogerie's (täppismehaanika ning relva- ja kellassepatehnoloogia munitsipaalne tehnikainstituut) relvasepatehnoloogia osakonnas. Nad olid oma instituudis sooritatavate õpingute käigus kohustatud maksma igal aastal minervalit, mida ei nõutud neilt üliõpilastelt, kes on Belgia kodanikud. Vastavalt olukorrale ja läbitud õppeaastatele on hagejad maksnud minervaleid vahemikus 21 000–136 558 Belgia franki.

4. Siseriiklikus kohtus ei vaidlustatud seda, et kõnealune instituut, eriti selle relvasepatehnoloogia osakond, on kutseõppeasutus. Seetõttu leidis siseriiklik kohus, võttes arvesse Euroopa Kohtu eespool nimetatud otsust kohtuasjas 293/83, et hagejad olid maksnud minervali, mida nad ei oleks pidanud maksma.

5. Euroopa Kohus otsustas kohtuasjas 293/83, et kutseõppe saamise tingimusena õppemaksu, registreerimistasu või minervali kehtestamine üliõpilastele, kes on teiste liikmesriikide kodanikud, on asutamislepingu artiklis 7 keelatud diskrimineerimine kodakondsuse alusel siis, kui sama maksu ei ole kehtestatud üliõpilastele, kes on vastuvõtva liikmesriigi kodanikud.

6. Belgia 21. juuni 1985. aasta haridusseaduse (6. juuli 1985. aasta Moniteur belge) kohaselt ei hüvitata siiski ajavahemikus 1. september 1976 – 31. detsember 1984 makstud minervaleid, v.a need minervalid, mille maksid kutseõppekursustel osalenud üliõpilased, kes on ühenduse liikmesriigi kodanikud; neile hüvitatakse minervalid selliste kohtuotsuste alusel, mis tehti tagasimakse saamiseks kohtutes algatatud menetlustes enne 13. veebruarit 1985 – eespool nimetatud kohtuasjas 293/83: Gravier, tehtud otsuse teatavakstegemise päeva.

7. Vastavalt neile tingimustele peatas siseriiklik kohus selleks, et hinnata, kas minervali hüvitamisest keeldumine on kooskõlas ühenduse õigusega, ja esitas Euroopa Kohtule järgmised küsimused:

“Euroopa Kohus leidis oma 13. veebruari 1985. aasta otsuses kohtuasjas 293/83: Gravier *versus* Belgia riik, et õppemaksu, registreerimistasu või “minervali” kehtestamisena üliõpilastele, kes on teise liikmesriigi kodanikud, kutseõppe saamise tingimusena on asutamislepingu artiklis 7 keelatud diskrimineerimine kodakondsuse alusel siis, kui sama maksu ei ole kehtestatud üliõpilastele, kes on vastuvõtva liikmesriigi kodanikud.

1) Kas asutamislepingu selline tõlgendamine piirdub vaid pärast otsuse teatavakstegemist tehtud kutseõppekursustele pääsu taotlustega või kohaldatakse seda ka ajavahemikus 1. september 1976 – 31. detsember 1984?

2) Kui tõlgendust kohaldatakse üksnes kohtuotsuse teatavakstegemisele eelneval ajavahemikul, kas see on kooskõlas ühenduse õigusega, et siseriiklike õigusaktide kohaselt jäetakse tagasimaksmise õigusest ilma teiste liikmesriikide üliõpilased, kes on alusetult maksnud õppemaksu, registreerimistasu või minervalit, kuid ei ole enne kõnealuse kohtuotsuse teatavakstegemist algatanud kohtumenetlust tagasimakse saamiseks?”

8. Asjaomaseid sätteid ning põhikohtuasja faktilisi asjaolusid ja Euroopa Kohtule esitatud märkusi käsitlev täpsem teave ilmneb kohtuistungis ettekandest ning neid mainitakse või käsitletakse edaspidi üksnes niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste esitamiseks.

Esimene küsimus

9. Hagejad ja komisjon nõustuvad, et põhimõtteliselt on Euroopa Kohtu eelotsustel tagasiulatuv mõju. Siseriiklikud kohtud peavad seetõttu täitma 13. veebruari 1985. aasta otsuses kohtuasjas 293/84 tehtud EMÜ asutamislepingu artikli 7 tõlgendust ka ajavahemikus 1. september 1976 – 31. detsember 1984 tehtud kutseõppekursustele pääsu taotluste osas. Liikmesriik ei või vastu võtta sellise otsuse ajalisi mõjusid piiravat õigusakti, kui Euroopa Kohus ei ole kõnealuses otsuses nii otsustanud.

10. Eitamata põhimõtet, et eelotsustel on tagasiulatuv mõju, väitis Belgia Kuningriik, et käesoleval juhul on täidetud kõik 13. oktoobri 1985. aasta otsuse (kohtuasjas 293/83) mõjude ajalised piiramised käsitlevad eeltingimused.

11. Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on otsustanud (vt eriti 27. märtsi 1980. aasta otsust kohtuasjas 61/79: *Amministrazione delle Finanze dello Stato versus Denkavit Italiana* (EKL 1980, lk 1205)), et tõlgenduses, mille andis Euroopa Kohus talle artiklis 177 antud pädevuse kasutamisel ühenduse õigusnormile, selgitatakse ja täpsustatakse vajaduse korral selle õigusnormi tähendust ja ulatust nii, nagu seda õigusnormi tuleb mõista ja kohaldada või oleks pidanud mõistma ja kohaldama selle jõustumisest alates. Sellest tuleneb, et kohtud võivad kohaldada ja peavad kohaldama selliselt tõlgendatud õigusnormi ka sellistele õigussuhetele, mis on tekkinud ja loodud enne tõlgendamistaotluse osas tehtud kohtuotsust, kui tingimused, mis võimaldavad esitada sellise õigusnormi kohaldamisega seotud hagi arutamiseks pädevasse kohtusse, on muus osas täidetud.

12. Nagu Euroopa Kohus on oma 8. aprilli 1976. aasta otsuses (kohtuasjas 43/75: *Defrenne versus Sabena* (EKL 1976, lk 455)) tõdenud, et kohaldades ühenduse õiguskorras sisalduvat õiguskindluse üldpõhimõtet ja arvestades oma otsuse võimaliku tõsist mõju varasemalt heauskselt sõlmitud õigussuhetele, võib Euroopa Kohus hakata ainult erandkorras piirama kõigi asjaomaste isikute võimalust tugineda selliselt tõlgendatud õigusnormile, et neid õigussuhteid vaidlustada.

13. Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt saab selline piirang olla lubatud üksnes taotletud tõlgendusotsuse tegemist käsitlevas otsuses. Ühenduse õiguse üldise ja ühetaolise kohaldamise põhimõte tähendab seda, et ainult Euroopa Kohus on pädev otsustama ajutiste piirangute üle, mille ta oma tõlgendusele seab.

14. Eelotsust käsitleva määruse kohaselt peab Euroopa Kohus sellega seoses esitama eelotsuseküsimuse, kas oma 13. veebruari 1985. aasta otsuses kohtuasjas 293/83 antud EMÜ asutamislepingu artikli 7 tõlgendust kohaldatakse ka kõnealusele otsusele eelneva ajavahemiku suhtes. Kuna Euroopa Kohus ei ole piiranud oma kohtuasjas 293/83 tehtud otsuse ajalist mõju, ei saa sellist piirangut teha kõnealuses otsuses.

15. Esimesele küsimusele tuleks seetõttu vastata, et Euroopa Kohtu poolt oma 13. veebruari 1985. aasta otsuses kohtuasjas 293/83 esitatud EMÜ asutamislepingu artikli 7 tõlgenduse mõju ei piirdu pärast kõnealuse otsuse teatavakstegemist tehtud kutseõppekursustele pääsu taotlustega, vaid seda kohaldatakse ka kõnealuse otsuse teatavakstegemisele eelneva ajavahemiku suhtes.

Teine küsimus

16. Oma teises küsimuses küsis siseriiklik kohus peamiselt seda, kas ühenduse õiguse kohaselt ei kohaldata alusetult õppemaksu maksnud teiste liikmesriikide üliõpilaste suhtes sellist siseriiklikku õigusakti, mis jätab nad ilma õigusest saada tagasi kõnealune tasu, kui nad ei olnud algatanud kohtumenetlust tagasimakse saamiseks enne 13. veebruari 1985. aasta otsuse kohtuasjas 293/83 teatavakstegemist.

17. Tuleb tõdeda, et õigus saada tagasi sellised summad, mille liikmesriik on sisse nõudnud ühenduse õiguse eeskirju rikkudes, on nende õiguste tulemus ja täiendab neid õigusi, mis on ühenduse sätetega, nagu Euroopa Kohus on neid tõlgendanud, üksikisikutele antud.

18. Kuigi see on tõsi, et tagasimaksmist võidakse nõuda üksnes neis asjus kohaldatavate eri siseriiklike õigusaktide eset ja vormi käsitlevate tingimuste kohaselt, ilmneb siiski Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast (vt eriti 9. novembri 1983. aasta otsust kohtuasjas 199/82: *Amministrazione delle Finanze dello Stato versus SpA San Giorgio* (EKL 1983, lk 3595)), et need tingimused ei saa olla vähemsoodsad kui samasugused siseriiklikke nõudeid käsitlevad tingimused ning et nendega ei saa muuta ühenduse õiguskorras antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks.

19. Kuna põhikohtuasja kõnealuse õigusnormiga, milles piirdub tagasimaksmine üksnes hagejatega, kes on esitanud tagasimakse saamiseks hagi enne 13. veebruari 1985. aasta otsuse kohtuasjas 293/83 teatavakstegemist, jäetakse õigusest saada tagasi alusetult makstud summad tegelikult ilma need üksikisikud, kes ei täida seda tingimust, muudetakse sellise sättega võimatuks EMÜ asutamislepingu artiklis 7 antud õiguste kasutamine.

20. Siseriiklik kohus, kes on kohustatud kohaldama ühenduse õigust tervikuna ja kaitsma ühenduse õigusega üksikisikutele antud õigusi, ei tohi siiski kohaldada sellist siseriikliku õiguse sätet.

21. Teisele küsimusele tuleks seetõttu vastata, et ühenduse õiguse kohaselt ei kohaldata alusetult õppemaksu maksnud teiste liikmesriikide üliõpilaste suhtes sellist siseriiklikku õigusakti, mis jätab nad ilma õigusest saada tagasi kõnealune tasu, kui nad ei olnud algatanud kohtumenetlust tagasimakse saamiseks enne 13. veebruari 1985. aasta otsuse kohtuasjas 293/83 teatavakstegemist.

Kohtukulud

22. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Belgia Kuningriigi, Ühendkuningriigi ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Tribunal de premiere instance de Liège'i presidendi 9. oktoobri 1985. aasta määrusega esitatud küsimustele, otsustab:

1) Euroopa Kohtu poolt oma 13. veebruari 1985. aasta otsuses kohtuasjas 293/83: Gravier (EKL 1985, lk 606) esitatud EMÜ asutamislepingu artikli 7 tõlgenduse mõju ei piirdu pärast kõnealuse otsuse teatavakstegemist tehtud kutseõppekursustele pääsu

taotlustega, vaid seda kohaldatakse ka kõnealuse otsuse teatavakstegemisele eelneva ajavahemiku suhtes.

2) Ühenduse õiguse kohaselt ei kohaldata alusetult õppemaksu maksnud teiste liikmesriikide üliõpilaste suhtes sellist siseriiklikku õigusakti, mis jätab nad ilma õigusest saada tagasi kõnealune tasu, kui nad ei olnud algatanud kohtumenetlust tagasimakse saamiseks enne 13. veebruari 1985. aasta otsuse kohtuasjas 293/83 teatavakstegemist.

Mackenzie Stuart

Bosco

Due

Moitinho de Almeida

Rodriguez Iglesias

Koopmans

Everling

Bahlmann

Galmot

Kakouris

Joilet

O'Higgins

Schockweiler

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 2. veebruaril 1988 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

A. J. Mackenzie Stuart